

Záleží na voličkoch?

Juraj Földes

Vanderbilt University

8. júna 2010

GJH

Odrážajú vol'by vôľu ľudí?

Odrážajú voľby vôľu ľuďí?

- ▶ Volebné podvody

Odrážajú voľby vôľu ľuďí?

- ▶ Volebné podvody
- ▶ Ovplyvňovanie voličov, nerovnaký prístup kandidátov k médiám

Odrážajú voľby vôľu ľudí?

- ▶ Volebné podvody
- ▶ Ovplyvňovanie voličov, nerovnaký prístup kandidátov k médiám
- ▶ Výber volebného systému

Prečo skúmať voľby?

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony
- ▶ Firmy – správna rada/akcionári – ďalšie smerovanie firmy, investovanie, dividendy, ...

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdy – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony
- ▶ Firmy – správna rada/akcionári – ďalšie smerovanie firmy, investovanie, dividendy, ...
- ▶ Televízia – superstar, big brother, ...

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony
- ▶ Firmy – správna rada/akcionári – ďalšie smerovanie firmy, investovanie, dividendy, ...
- ▶ Televízia – superstar, big brother, ...
- ▶ Školy – miesto na lyžiarsky, pitie na stužkovú, ...

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony
- ▶ Firmy – správna rada/akcionári – ďalšie smerovanie firmy, investovanie, dividendy, ...
- ▶ Televízia – superstar, big brother, ...
- ▶ Školy – miesto na lyžiarsky, pitie na stužkovú, ...
- ▶ Šport – krasokorčuľovanie, gymnastika; víťazstvo 3 body, remíza 1 bod, prehra 0 bodov, ...

Prečo skúmať voľby?

- ▶ Voľba zástupcov – parlamentné, prezidentské, voľby do samospráv, predseda triedy, ...
- ▶ Súdny – porota alebo viac sudcov (najvyšší súd)
- ▶ Parlament – zákony
- ▶ Firmy – správna rada/akcionári – ďalšie smerovanie firmy, investovanie, dividendy, ...
- ▶ Televízia – superstar, big brother, ...
- ▶ Školy – miesto na lyžiarsky, pitie na stužkovú, ...
- ▶ Šport – krasokorčuľovanie, gymnastika; víťazstvo 3 body, remíza 1 bod, prehra 0 bodov, ...
- ▶ **Voľby bývajú všade, kde rozhoduje viac ako jeden človek**

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty.

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Ako dosiahnuť, aby vyhralo Pivo?

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Ako dosiahnuť, aby vyhralo Pivo?
Prezidentské voľby:

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Ako dosiahnuť, aby vyhralo Pivo?
Prezidentské voľby:
Mlieko > Pivo > Vodka

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Ako dosiahnuť, aby vyhralo Pivo?

Prezidentské voľby:

Mlieko > Pivo > Vodka

Príklad

Nákup nápojov na vysokoškolskú párty. Možnosti sú: Pivo, Vodka a Mlieko

7	M	V	P
6	P	V	M
5	V	P	M

1. Mlieko
2. Pivo
3. Vodka

Mlieko	Vodka
7	11

Mlieko < Vodka

1. Vodka
2. Pivo
3. Mlieko

Mlieko	Pivo
7	11

Mlieko < Pivo

Ako dosiahnuť, aby vyhralo Pivo?
Prezidentské voľby:
Mlieko > Pivo > Vodka
Mlieko < Pivo

Pivo	Vodka
6	12

Pivo < Vodka

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Nech vyhrá Feldo (F).

Nová firma

Zakladám novú firmu, ktorá podľa prieskumov navrhne taký volebný systém, ktorý bude férový a pritom vyhrá dopredu označený kandidát.

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Nech vyhrá Feldo (F).

Problém: Každý má rádšej Borisa, Cyrila a Danu, ako Felda.

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Boris alebo Adam

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Boris alebo Adam $\implies$ Adam

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Boris alebo Adam $\implies$ Adam

Adam alebo Feldo

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: A > B > C > D > E > F

10: B > C > D > E > F > A

10: C > D > E > F > A > B

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Boris alebo Adam $\implies$ Adam

Adam alebo Feldo $\implies$ Feldo

Nová firma (pokr.)

Príklad:

10: $A > B > C > D > E > F$

10: $B > C > D > E > F > A$

10: $C > D > E > F > A > B$

Riešenie: Volebný systém – agenda. Riaditeľ na schôdzi navrhne:

Emil alebo Dana $\implies$ Dana

Dana alebo Cyril $\implies$ Cyril

Cyril alebo Boris $\implies$ Boris

Boris alebo Adam $\implies$ Adam

Adam alebo Feldo $\implies$ **Feldo**

Na schôdzi chcete, aby sa o vašom návrhu hlasovalo čo najneskôr!

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Každý občan má preferencie $C > B > D > F > \dots$

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Každý občan má preferencie $C > B > D > F > \dots$

Kandidujú aspoň traja kandidáti.

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Každý občan má preferencie $C > B > D > F > \dots$

Kandidujú aspoň traja kandidáti.

- ▶ Pokiaľ **všetci** voliči preferujú A oproti B , potom sa A umiestni vo voľbách lepšie ako B .

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Každý občan má preferencie $C > B > D > F > \dots$

Kandidujú aspoň traja kandidáti.

- ▶ Pokiaľ **všetci** voliči preferujú A oproti B , potom sa A umiestni vo voľbách lepšie ako B .
- ▶ Pokiaľ sa A umiestnil pred B , tak sa A umiestni pred B aj po zaregistrovaní nového kandidáta C do volieb, pokiaľ sa preferencie medzi A a B nezmenia.

Spravodlivý volebný systém?

Túto otázku si položil Kenneth Arrow (Nobelova cena za ekonómiu 1972).

Podmienky spravodlivého volebného systému:

Každý občan má preferencie $C > B > D > F > \dots$

Kandidujú aspoň traja kandidáti.

- ▶ Pokiaľ **všetci** voliči preferujú A oproti B , potom sa A umiestni vo voľbách lepšie ako B .
- ▶ Pokiaľ sa A umiestnil pred B , tak sa A umiestni pred B aj po zaregistrovaní nového kandidáta C do volieb, pokiaľ sa preferencie medzi A a B nezmenia.

Výsledok: jediný volebný systém, ktorý spĺňa tieto predpoklady, je totalita! Jeden človek rozhodne o výsledkoch volieb.

Demokracia v koncoch?

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Vedú všetky volebné systémy k paradoxom a neželaným výsledkom?

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Vedú všetky volebné systémy k paradoxom a neželaným výsledkom?

Je jediný spravodlivý systém diktatúra?

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Vedú všetky volebné systémy k paradoxom a neželaným výsledkom?

Je jediný spravodlivý systém diktatúra?

Pravdou je, že každý volebný systém má svoje slabiny a vedie k paradoxom.

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Vedú všetky volebné systémy k paradoxom a neželaným výsledkom?

Je jediný spravodlivý systém diktatúra?

Pravdou je, že každý volebný systém má svoje slabiny a vedie k paradoxom.

Niektoré systémy vedú k paradoxom často, iné iba zriedkavo.

Demokracia v koncoch?

Neexistuje spravodlivý volebný systém?

Vedú všetky volebné systémy k paradoxom a neželaným výsledkom?

Je jediný spravodlivý systém diktatúra?

Pravdou je, že každý volebný systém má svoje slabiny a vedie k paradoxom.

Niektoré systémy vedú k paradoxom často, iné iba zriedkavo.

Cieľom matematiky je poznať silné a slabé stránky volebného systému a vedieť eliminovať ich negatívne dopady.

Kadial' von?

Volebné systémy nespĺňajúce Arrowovu vetu:

Kadial' von?

Volebné systémy nespĺňajúce Arrowovu vetu:

Krasokorčuľovanie: každý volič ohodnotí každého kandidáta
čísлами od 1 do 10 (nie nutne rôznymi)

Kadial' von?

Volebné systémy nespĺňajúce Arrowovu vetu:

Krasokorčuľovanie: každý volič ohodnotí každého kandidáta číslami od 1 do 10 (nie nutne rôznymi)

Vyhodnotenie: víťaz je ten, kto získa najviac bodov, má najvyšší medián a pod.

Kadial' von?

Volebné systémy nespĺňajúce Arrowovu vetu:

Krasokorčul'ovanie: každý volič ohodnotí každého kandidáta
čísľami od 1 do 10 (nie nutne rôznymi)

Vyhodnotenie: víťaz je ten, kto získa najviac bodov, má najvyšší
medián a pod.

Výhody: Feldo nikdy nevyhrá voľby.

Kadial' von?

Volebné systémy nespĺňajúce Arrowovu vetu:

Krasokorčuľovanie: každý volič ohodnotí každého kandidáta číslami od 1 do 10 (nie nutne rôznymi)

Vyhodnotenie: víťaz je ten, kto získa najviac bodov, má najvyšší medián a pod.

Výhody: Feldo nikdy nevyhrá voľby. Dá sa vyhnúť paradoxom z Arrowovej vety, lebo viacero kandidátov môže dostať rovnako veľa bodov.

Príklad

Volí sa hlavné mesto štátu Tennessee.

Príklad

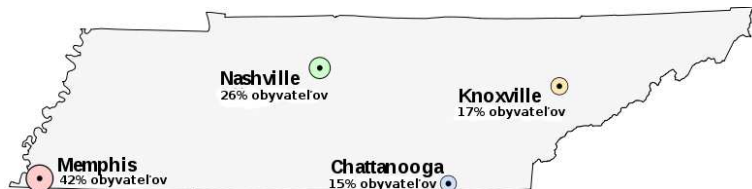
Volí sa hlavné mesto štátu Tennessee.

Viac hlasov pre bližšie mesto:

Príklad

Volí sa hlavné mesto štátu Tennessee.

Viac hlasov pre bližšie mesto:

	Mem.	Nash.	Chat.	Knox.	Suma
Mem.	42 * 10	26 * 0	15 * 0	17 * 0	420
Nash.	42 * 4	26 * 10	15 * 5	17 * 5	603
Chat.	42 * 2	26 * 4	15 * 10	17 * 7	457
Knox.	42 * 0	26 * 2	15 * 6	17 * 10	312

Príklad

Volí sa hlavné mesto štátu Tennessee.

Viac hlasov pre bližšie mesto:

	Mem.	Nash.	Chat.	Knox.	Suma
Mem.	42 * 10	26 * 0	15 * 0	17 * 0	420
Nash.	42 * 4	26 * 10	15 * 5	17 * 5	603
Chat.	42 * 2	26 * 4	15 * 10	17 * 7	457
Knox.	42 * 0	26 * 2	15 * 6	17 * 10	312

Ak by obyvatelia Chattanooga aj Knoxville volili iba za Chattanooga, tak by porazila Nashville 508 ku 428.

Nevýhody

Krasokorčuľovanie nespĺňa rôzne kritériá na dobrý volebný systém.

Nevýhody

Krasokorčuľovanie nespĺňa rôzne kritériá na dobrý volebný systém.
Väčšina rozhodne: Napriek tomu, že bude väčšina voličov žiť v jednom meste, ešte stále toto mesto nemusí vyhrať.

Nevýhody

Krasokorčuľovanie nespĺňa rôzne kritériá na dobrý volebný systém.

Väčšina rozhodne: Napriek tomu, že bude väčšina voličov žiť v jednom meste, ešte stále toto mesto nemusí vyhrať.

Dvojice: Keby sa rozhodovalo medzi Memphisom a ľubovoľným iným mestom (dvojica), tak Memphis vyhrá.

Nevýhody

Krasokorčuľovanie nespĺňa rôzne kritériá na dobrý volebný systém.

Väčšina rozhodne: Napriek tomu, že bude väčšina voličov žiť v jednom meste, ešte stále toto mesto nemusí vyhrať.

Dvojice: Keby sa rozhodovalo medzi Memphisom a ľubovoľným iným mestom (dvojica), tak Memphis vyhrá.

Podpora druhých: Môžem uškodiť svojmu favoritovi, pokiaľ podporím druhého kandidáta.

Záver

Volebné systémy odrážajú vo väčšine prípadov vôľu obyvateľstva, ale každý má svoje nedostatky. Porozumenie týchto nedostatkov umožní vyhnúť sa výsledkom, s ktorými nie je nikto spokojný.

Záver

Volebné systémy odrážajú vo väčšine prípadov vôľu obyvateľstva, ale každý má svoje nedostatky. Porozumenie týchto nedostatkov umožní vyhnúť sa výsledkom, s ktorými nie je nikto spokojný.

Ďakujem Vám za pozornosť.